

Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Cezhraničný rozmer znižovania rizika katastrof

(2019/C 404/08)

Spravodajca: Roberto CIAMBETTI (EKR/IT), predseda a poslanec zastupiteľstva regiónu Benátsko**POLITICKÉ ODPORÚČANIA**

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV

1. zdôrazňuje, že prírodné katastrofy spôsobujú čoraz rozsiahlejšie a častejšie škody, ktoré majú vplyv na ľudské životy aj hospodársky dosah. Každý rok si prírodné katastrofy vyžadujú približne 90 000 ľudských životov a zasiahnu takmer 160 miliónov ľudí na celom svete. V rokoch 1980 až 2016 predstavovali prírodné katastrofy spôsobené poveternostnými podmienkami a klímou približne 83 % finančných strát v členských štátoch EÚ;
2. zdôrazňuje, že prírodné katastrofy nepoznajú hranice, preto si rozvoj prevencie, budovanie odolnosti a účinná reakcia na núdzové situácie vyžadujú cezhraničnú spoluprácu. Účinná cezhraničná spolupráca by bola značným prínosom pre 37,5 % obyvateľstva v EÚ žijúceho v pohraničných oblastiach;
3. zdôrazňuje, že aj možnosť rozsiahleho cezhraničného výpadku prúdu, tzv. blackout, by mohla spôsobiť vážne núdzové situácie, preto by sa mali naliehavo prijať konkrétne opatrenia na zníženie rizika takýchto katastrof a posilniť cezhraničné kontakty;
4. opätovne zdôrazňuje, že schopnosť výrazne znížiť riziko a dôsledky katastrof treba začleniť do všetkých stratégií v rámci investičných politík EÚ, aby verejné financie pomáhali komunitám stať sa odolnejšími voči negatívnym dôsledkom katastrof a nezvyšovali riziko ohrozenia života občanov. S poľutovaním konštatuje, že v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov vo všeobecnosti, a najmä v rámci Kohézneho fondu, sa ako podmienka realizácie projektov v oblasti infraštruktúry financovaných z prostriedkov EÚ nevyžaduje posúdenie rizika katastrof;
5. zastáva názor, že hoci EÚ má v súčasnosti k dispozícii dva nástroje (mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany a Fond solidarity EÚ), prostredníctvom ktorých chce pomáhať koordinovať reakciu na prírodné katastrofy a posilňovať odolnosť voči nim, je potrebné zaujať prístup, ktorý by bol do väčšej miery založený na viacúrovňovom riadení, aby sa v úzkej spolupráci s Úradom OSN pre znižovanie rizika katastrof podarilo dosiahnuť ciele sendaiského rámca pre znižovanie rizika katastrof na roky 2015 – 2030. Okrem toho zásada investovať do znižovania rizika katastrof musí byť pevnou súčasťou budúcej Európy vrátane európskeho semestra a fondov EÚ;

Všeobecné pripomienky

6. konštatuje, že vo svojich predchádzajúcich stanoviskách upozorňoval na cezhraničné hrozby a katastrofy, ktoré zasahujú regióny dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ, a požadoval lepšiu spoluprácu medzi susediacimi regiónmi, aby sa zaručilo, že preventívne úsilie sa bude vyvíjať spoločne a činnosti pri reakcii na katastrofu budú koordinované⁽¹⁾;
7. zdôrazňuje, že pri plánovaní treba proaktívne zohľadňovať potreby rôznych regiónov vrátane tých najvzdialenejších, vyplývajúce z rizík, zo zraniteľnosti, ako aj z vystavenia;
8. konštatuje, že v Európe existuje široká škála štruktúr a metód riadenia rizík na celoštátnej úrovni alebo na príslušných nižších úrovniach správy. Bolo by preto potrebné, aby sa pri posudzovaní rizika v budúcnosti systematickejšie prihliadalo na cezhraničný rozmer rizík;

⁽¹⁾ Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Akčný rámec z Hjóga na obdobie po roku 2015: riadenie rizík v záujme dosiahnutia odolnosti (Ú. v. EÚ C 271, 19.8.2014, s. 61).

9. podporuje a podnecuje vytváranie národných, regionálnych a miestnych stratégií a plánov riadenia rizík, ako aj rozvoj spoločných cezhraničných stratégií pre pohraničné regióny a účinnú koordináciu týchto stratégií. Okrem toho žiadal, aby sa vyčlenili dostatočné prostriedky na programy, ktoré podporujú cezhraničnú spoluprácu v oblasti znižovania rizika katastrof a krízového riadenia ⁽²⁾;

10. zastáva názor, že plány na predchádzanie rizikám a riadenie rizík by mali zahŕňať okrem iných aspektov aj rizikové scenáre v širokom cezhraničnom meradle s cieľom sledovať a monitorovať očakávané udalosti, aby tieto scenáre mohli lepšie pomôcť pochopiť a posúdiť riziká na regionálnej úrovni. Štúdie zamerané na zraniteľnosť a vystavenie riziku, na charakter ohrozenia a životného prostredia, ktoré vedú k mapovaniu rizík, predstavujú nevyhnutné predpoklady pre plány na predchádzanie rizikám a ich riadenie. Tieto cezhraničné plány by mali byť verejne dostupné a malo by sa o nich dostatočne informovať na oboch stranách hranice s cieľom zabrániť katastrofám, zmierniť ich dôsledky a pripraviť reakciu na ne;

11. zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa prostredníctvom podpory cezhraničnej spolupráce posilnila správa v záujme riadenia rizika;

12. zdôrazňuje, že je dôležité lepšie pochopiť cezhraničný rozmer znižovania rizika katastrof v Európe, pretože je to potrebné a prospešné v záujme účinnejšieho a dlhodobého zníženia rizika katastrof;

13. pripomína, že podporil ⁽³⁾ návrh nariadenia z dielne Európskej komisie, ktorým sa ustanovuje európsky cezhraničný mechanizmus ⁽⁴⁾ s cieľom odstrániť prekážky brániace cezhraničnej spolupráci, a to aj v oblasti znižovania rizika katastrof; V záujme dosiahnuť lepšiu cezhraničnú spoluprácu a predchádzať katastrofám možno začať nové prípravné projekty pre najzraniteľnejšie regióny, ako sú najvzdialenejšie regióny, ostrovy a pobrežné regióny;

14. zdôrazňuje, že ak dôjde ku katastrofe, ktorú príslušná krajina nedokáže zvládnuť sama, zapojené štáty zasiahnu a poskytnú pomoc prostredníctvom mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany. Ale ak cezhraničné hrozby alebo katastrofy zasiahnu regióny dvoch alebo viacerých členských štátov, vyžaduje si to účinnejšiu spoluprácu medzi susediacimi regiónmi, aby sa zabezpečilo spoločné úsilie o prevenciu a koordinovaná činnosť pri reakcii na katastrofu;

15. konštatuje, že v záujme dobrej pripravenosti na akúkoľvek katastrofu a čo najlepšej komunikácie v krízových situáciách je okrem konkrétnych koordinačných a komunikačných stratégií veľmi dôležitá aj znalosť jazyka susednej krajiny;

16. v tejto súvislosti konštatuje, že väčšina krajín podpísala so susednými krajinami bilaterálne dohody (nemusia byť obmedzené len na dve krajiny), ktoré sa týkajú aj cezhraničnej spolupráce v prípade katastrof. Prevenciu, zmierneniu rizika, ako aj prípravu stratégií reakcie by sa však aj tak mala venovať väčšia pozornosť;

17. oceňuje skutočnosť, že Európsky parlament a Rada dosiahli predbežnú dohodu o posilnení súčasného mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany a o reakcii EÚ na katastrofy (rescEU), kde sa okrem iných aspektov kladie dôraz hlavne na cezhraničné riziká;

Úloha miestnych a regionálnych orgánov a cezhraničné projekty

18. odporúča väčšie zapojenie miestnych a regionálnych orgánov do projektov v oblasti znižovania rizika katastrof financovaných z prostriedkov EÚ, aby sa zabezpečila ich kontinuita a aby sa mohli zopakovať na iných územiach s podobnými rizikovými situáciami;

19. vyzýva členské štáty, aby do preverovania plánovaných investícií v rámci všetkých príslušných programov a do diskusií o možných zmenách zapojili aj miestne a regionálne samosprávy;

⁽²⁾ Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Akčný plán pre Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof na obdobie 2015 – 2030 – Prístup zohľadňujúci riziko katastrof vo všetkých politikách EÚ (Ú. v. EÚ C 272, 17.8.2017, s. 32).

⁽³⁾ Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Cezhraničný mechanizmus (prijaté 5. decembra 2018, zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

⁽⁴⁾ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o mechanizme riešenia právnych a administratívnych prekážok v cezhraničnom kontexte, COM(2018) 373 final.

20. zasadzuje sa za aktívnejšiu realizáciu cezhraničných projektov v oblasti znižovania rizika katastrof, aby sa mohli do väčšej miery využiť prostriedky zo štrukturálnych fondov určené na tento účel;
21. dúfa, že viac stimulov zo strany EÚ bude nasmerovaných priamo na miestnu a regionálnu úroveň v snahe podporiť cezhraničnú spoluprácu pri znižovaní rizika, ako aj v oblasti prevencie, odbornej prípravy a výcviku;
22. zdôrazňuje ústrednú úlohu miestnych aktérov pri znižovaní rizika katastrof a posilňovaní odolnosti voči nim a cenný prínos existujúcich iniciatív na podporu znižovania rizika katastrof na miestnej úrovni, ako je kampaň na zvyšovanie odolnosti miest, ktorú spustil Úrad OSN pre znižovanie rizika katastrof;
23. považuje za mimoriadne dôležité, aby sa prostredníctvom Mechanizmu únie v oblasti civilnej ochrany a Fondu solidarity EÚ investovalo, a to aj finančne, do plánovania spojeného so znižovaním rizík, najmä vzhľadom na zmenu klímy a extrémne javy, ktoré sú jej dôsledkom;

Cezhraničná spolupráca

Plánovanie

24. konštatuje, že je potrebné vytvoriť kontinuálne cezhraničné plánovanie, ktoré by zohľadňovalo rizikové scenáre týkajúce sa viacerých štátov, pričom by sa spoločne určili a posúdili riziká a zabezpečilo ich zmapovanie, či už v záujme rozvoja cezhraničných oblastí, alebo v záujme ochrany rozsiahleho územia, ako aj s cieľom sledovať a monitorovať očakávané udalosti;
25. by uvítal vytvorenie vedeckých výborov, ktoré by umožnili lepšie vymedziť rizikové scenáre a podeliť sa o poznatky a zručnosti a boli by v nich zastúpené rôzne typy špecializácie súvisiace s podobnými rizikovými faktormi v rovnakých oblastiach (napríklad lesné požiare v Stredozemí, náhle alebo postupné záplavy v strednej Európe atď.), s možnosťou rýchleho zásahu a dialógu s miestnymi orgánmi s cieľom disponovať finančnými aj ľudskými zdrojmi a vybavením;
26. konštatuje, že vzhľadom na znižovanie finančných prostriedkov v niektorých miestnych a regionálnych samosprávach je pre činiteľov zodpovedných za rozhodnutia v oblasti civilnej ochrany ešte dôležitejšie mať k dispozícii lepšie hodnotenie komunít, jednotlivcov a projektov v oblasti civilnej ochrany. Zastáva názor, že index sociálnej odolnosti INDRIX, ktorý je jedným z výsledkov cezhraničného projektu INDRIX spolufinancovaného z prostriedkov EÚ, je vhodný na posudzovanie odolnosti komunít na základe štatistických údajov, ako aj údajov zaznamenaných na tento účel: projekt umožnil prostredníctvom určitých sociálnych ukazovateľov (dosiahnuté vzdelanie, zdravotné podmienky, miera nezamestnanosti, ponúkané služby atď.) zistiť, ako je riziko vnímané v rôznych komunitách, a najmä určiť najohrozenejšie a najzraniteľnejšie komunity; Vyzýva príslušné inštitúcie, aby posúdili možnosť vytvoriť nástroje povinného poistenia proti prírodným katastrofám, ktoré by boli štandardizované na európskej úrovni, pričom výška poistného by súvisela s mierou rizika. Umožnilo by to tiež zvýšiť informovanosť a zlepšiť pochopenie významu prevencie zo strany jednotlivcov, ako aj znížiť morálny hazard a zabezpečiť spravodlivé a jednotné odškodnenie všetkých európskych občanov;
27. konštatuje, že v určitých cezhraničných oblastiach je potrebné vytvoriť spoločnú databázu susediacich krajín, ktorá by obsahovala informácie o materiáloch, prostriedkoch, vybavení a špecializácii dobrovoľníkov, ako aj o umiestnení a logistike prostriedkov;
28. konštatuje, že táto databáza by sa mala zriadiť a spravovať nielen s cieľom posilniť pripravenosť na katastrofy, ale aj s cieľom podporiť sociálno-ekonomické a kultúrne oživenie oblastí zasiahnutých katastrofou v spoločnom cezhraničnom kontexte;
29. zastáva názor, že treba vziať do úvahy, preskúmať a zopakovať pozitívne príklady cezhraničnej spolupráce, akými sú:
 - spoločné cvičenia nemeckej a dánskej civilnej ochrany DANGEREX 07, DANGERFloodEx 2010 a reakcia na núdzové situácie bez hraníc,
 - pripravenosť na záplavy a zmierňovanie cezhraničných škôd v povodí Sávy (Brodsko-posávská župa v Chorvátsku a Mačviansky obvod v Srbsku),

- RiKoSt: stratégia komunikácie o riziku v Korutánsku (Rakúsko) a v Alto Adige (Taliansko), do októbra 2020;
- U-SCORE-II: partnerské posúdenia medzi mestami (pilotné projekty v Portugalsku, Taliansku a Spojenom kráľovstve);
- Mobilné zariadenie na sledovanie vnútrozemských vôd (MÚB) v Hornom Porýní a Kongres nemecko-francúzsko-švajčiarskej konferencie pre Horné Porýnie na tému „Blackout – rozsiahly cezhraničný výpadok prúdu“ (2016);

Vzdelávanie

30. zdôrazňuje, že je dôležité stimulovať vzdelávanie mladých ľudí a nabáda členské štáty a miestne a regionálne orgány, aby podporovali osobitné univerzitné špecializácie a projekty v oblasti zmiernenia rizika. Okrem toho zdôrazňuje, že mladí ľudia sa môžu zapájať do solidárnych činností v oblasti predchádzania riziku katastrof prostredníctvom Európskeho zboru solidarity⁽⁹⁾. Tieto činnosti môžu mať podobu dobrovoľníckej práce, učňovskej prípravy, stáží a pracovných skúseností;
31. konštatuje, že je potrebné vytvoriť osobitnú odbornú prípravu pre pracovníkov miestnej správy (aj v rámci kampane na zvyšovanie odolnosti miest), aby boli lepšie informovaní a mali k dispozícii lepšie informačné nástroje, keďže majú priamu zodpovednosť voči občanom, ako aj za ochranu a rozvoj územia;
32. odporúča venovať väčšiu pozornosť odbornej príprave dobrovoľníkov a technických pracovníkov, aby sa viac špecializovali, pričom by sa mali podporovať a vytvárať učebné plány zamerané na riziká, ktoré existujú v jednotlivých krajinách, najmä cezhraničné, v záujme lepšieho poznania územia a zavádzania spoločných a koordinovaných opatrení s cieľom monitorovať a sledovať situáciu a v núdzovej situácii zasiahnuť;
33. opakuje, že by sa mali organizovať osvetové kampane s pomocou miestnych orgánov a dobrovoľníkov, s cieľom informovať o existujúcich rizikách a o tom, ako sa treba chrániť, a že by sa na miestnej a regionálnej úrovni mali rozvíjať iniciatívy vzájomného učenia prostredníctvom partnerských posúdení medzi mestami a regiónmi;
34. zdôrazňuje, že cezhraničná odborná príprava by mala zodpovedať rizikovým scenárom vymedzeným v plánoch na predchádzanie cezhraničným rizikám a riadenie týchto rizík. Do týchto vzdelávacích kurzov by sa spomedzi technických odborníkov a z organizácií dobrovoľníkov mali zapojiť všetci tí, ktorí sú v priamom kontakte s rizikom, z oboch strán hranice a podľa možnosti spoločne;
35. zdôrazňuje, že je potrebné posilniť platformy elektronického učenia, ako napríklad vzdelávací program mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany, a zaisťiť väčšiu dostupnosť otvorených online kurzov v oblasti civilnej ochrany;
36. zastáva názor, že Fond solidarity EÚ zabezpečuje posilnené informačné kampane pre regióny prostredníctvom podporných opatrení, ktoré už dobre fungujú pre členské štáty EÚ a kandidátske krajiny. Fond solidarity EÚ je dôležitý nástroj podpory pre regióny, keď treba vyvinúť výnimočné úsilie na obnovu oblastí, ktoré zasiahli prírodné alebo poveternostné katastrofy, keďže tieto katastrofy sa nezastavia na hraniciach;

Reakcie na núdzové situácie

37. zdôrazňuje, že sa treba zasadzovať za spoločný a štandardizovaný cezhraničný systém varovania, okrem iného s cieľom zabezpečiť, aby sa o každej krízovej situácii alebo katastrofe, ktorej dôsledky by mohli zasiahnuť územie iného členského štátu, informovalo v reálnom čase;
38. konštatuje, že je nevyhnutné uzatvárať cezhraničné dohody v snahe zjednotiť a skrátiť čas potrebný na mobilizáciu záchranných systémov a dobrovoľníkov a zároveň treba zistiť právne prekážky a podnecovať spoluprácu s cieľom optimalizovať logistiku vybavenia a ľudských zdrojov. Žiada, aby sa uzatvárali dohody aj v oblasti vodného hospodárstva s cieľom získať lepšie znalosti o organizačnom riadení a fungovaní priehrad, aby sa mohli včas zaviesť opatrenia na zníženie rizík spojených s vodou na území iného členského štátu;
39. vyzýva, aby sa zaviedli skratky na označenie záchranných koordinačných stredísk na rôznych územných úrovniach, s cieľom zjednotiť a zosúladiť používanú terminológiu;

⁽⁹⁾ Stanovisko Európskeho výboru regiónov 2018/03892, *Európsky zbor solidarity EÚ pre mládež* (spravodajca: Matteo Bianchi).

40. žiada, aby sa vytvorili harmonizované postupy komunikácie v oblasti prevencie a aby sa v núdzových situáciách používali spoločné operačné postupy;

41. odporúča používať aplikácie IKT, ktoré dokážu občanov varovať v reálnom čase;

42. nabáda členské štáty, aby uznali a certifikovali odborníkov, akými sú tzv. manažéri riadenia rizika katastrof, ktorí by pomáhali pracovníkom miestnej a regionálnej správy nielen pri plánovaní, ale najmä v núdzových situáciách, a mali by viacodborové a horizontálne poznatky, schopnosti a kompetencie;

Zásada subsidiarity

43. súhlasí s myšlienkou, že EÚ má právomoc vykonávať činnosti na podporu, koordináciu alebo doplnenie činnosti členských štátov v oblasti civilnej ochrany;

Osvedčené postupy

44. zdôrazňuje, že existuje množstvo príkladov osvedčených postupov v oblasti cezhraničnej spolupráce pri znižovaní rizika katastrof, ktoré by sa mohli nasledovať a čo najlepšie rozvinúť, ako napríklad:

- spoločné cvičenia, ktoré by zabezpečili spoločný prístup, vzájomné porozumenie a rovnakú úroveň pripravenosti v prípade katastrofy,
- šírenie harmonizovaných informácií, výmena osvedčených postupov a učenie na základe iniciatív, metód, nástrojov atď. susedných regiónov,
- spoločné osvetové a vzdelávacie kampane pre ľudí žijúcich vo vysoko rizikových cezhraničných oblastiach so zapojením rôznych zainteresovaných strán (napríklad organizovanie tzv. dní znižovania rizika katastrof v jednotlivých mestách a obciach);

45. plne podporuje projekt b-solutions, ktorý realizuje Združenie európskych pohraničných regiónov (AEBR) s cieľom zistiť, aké právne a administratívne prekážky bránia cezhraničnej spolupráci v oblasti predchádzania katastrofám a obmedzenia katastrof. Konštatuje, že v prvej výzve na predkladanie návrhov v roku 2018 vybralo AEBR 10 prípadov, z ktorých sa stali pilotné projekty, ale veľa problémov je ešte stále nevyriešených (sanitky, hasiči alebo vrtuľníky môžu vstúpiť na územie niektorých pohraničných regiónov, ale na územie iných nie, administratívne formality týkajúce sa prevozu telesných pozostatkov, asymetrické cezhraničné poskytovanie služieb, problémy súvisiace s poistením, uznávanie diplomov atď.). Nabáda všetky regióny, ktoré musia čeliť podobným prekážkam, aby sa zapájali do všetkých budúcich výziev na predkladanie návrhov;

46. zdôrazňuje, že je potrebné, aby regióny zasiahnuté katastrofami spoločne navrhovali riešenia svojim národným vládam. Ako príklad možno uviesť spoluprácu medzi severným Portugalskom a španielskym regiónom Galícia, ktoré predkladajú svojim centrálnym vládam svoje priority, pokiaľ ide o otázky, ktoré sa môžu vyriešiť v rámci tzv. pyrenejských summitov, alebo úzku spoluprácu medzi najvzdialenejšími regiónmi Kanárskych ostrovov, Azor a Madeiry prostredníctvom programu Interreg MAC, do ktorého sa zapájajú aj tretie krajiny, ktoré sa nachádzajú v blízkosti, ako sú Kapverdy, Mauritánia a Senegal;

V Bruseli 27. júna 2019

Predseda
Európskeho výboru regiónov
Karl-Heinz LAMBERTZ